

Кізима Тетяна Олексіївна

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Станович Мар'яна Андріївна

студентка гр. ФФзм-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

ФІНАНСОВА ДОПОМОГА ВІД ІНОЗЕМНИХ ПАРТНЕРІВ І ПРИЗУПИНЕННЯ ВИПЛАТ ЗА ЗОВНІШНІМ БОРГОМ УКРАЇНИ: МОТИВАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах повномасштабної війни РФ проти України питання погашення зовнішніх боргів для нашої держави стали надзвичайно актуальними. Це і не дивно, адже лише за січень-червень 2022 року Державний бюджет України виконано з дефіцитом у розмірі 405,2 млрд грн (або 13,9 млрд дол. США). Відтак з метою подолання негативних наслідків збройної агресії РФ проти України, іноземні партнери надають нашій державі величезну фінансову допомогу (станом на 1 серпня 2022 року її обсяги становили 12,7 млрд дол.). Нині «найбільшими фінансовими донорами України є Євросоюз та Сполучені Штати, які разом пообіцяли Україні надати фінансову підтримку на понад 10 млрд дол. кожен. Водночас з боку США допомога є на 90% грантовою, а обіцяні кошти ЄС – кредитними, хоч і за пільговими умовами» [3] (рис. 1).

**Рис. 1. ТОП донорів фінансової допомоги Україні
станом на 1 серпня 2022 року [3]**

Принагідно зазначимо, що виділеної нашими партнерами фінансової допомоги, на жаль, все ще «не достатньо: вона покриває лише дещо більше

половини (52%) потреб державного бюджету з 24 лютого. Низькі надходження фінансування у квітні, травні та першій половині червня змусили НБУ профінансувати дефіцит бюджету на 170 млрд грн» [3] (рис. 2).

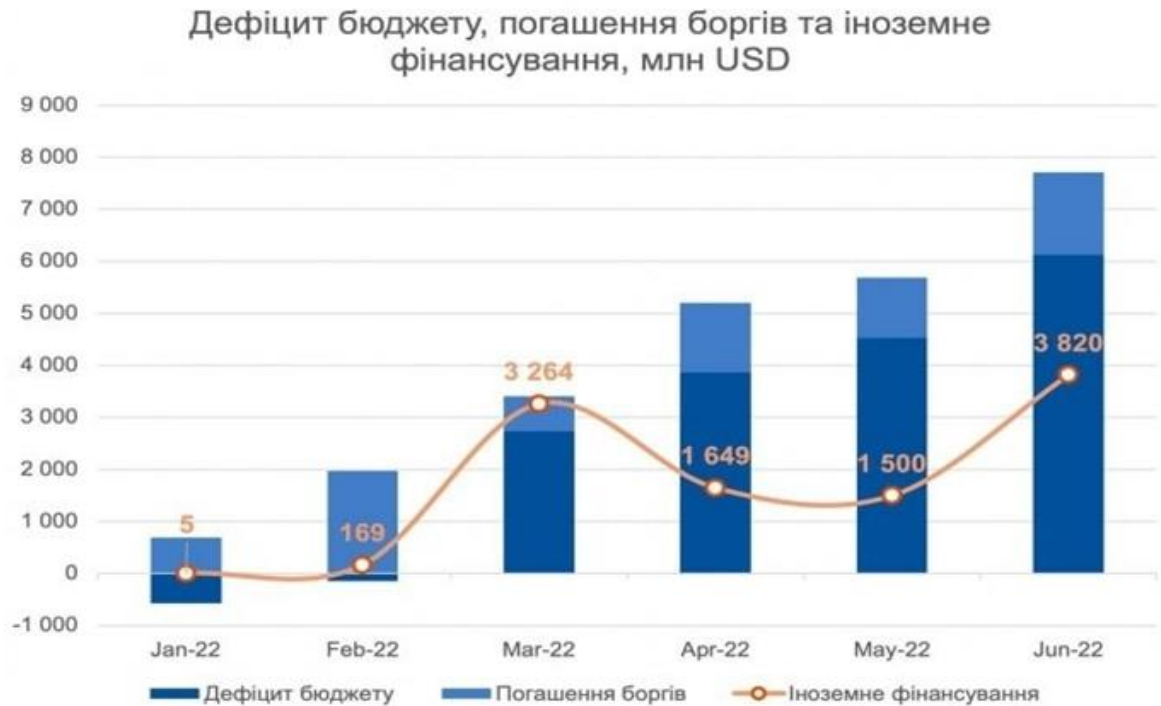

Рис. 2. Динаміка дефіциту бюджету, погашення боргів та іноземного фінансування в Україну січні-червні 2022 року [3]

Водночас «надходження іноземної допомоги у вересні впали більш, ніж удвічі, порівняно з 4,7 млрд дол. у серпні» [2] (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка дефіциту бюджету, погашення боргів та іноземного фінансування в Україну січні-вересні 2022 року [2]

І хоча український уряд намагається всіляко залучати фінансові ресурси з різних джерел, все ж проблема дефіцитності бюджету продовжує залишатися надзвичайно гострою для України.

Так, у червні 2022 року «фактичні державні запозичення до загального фонду бюджету від початку року становили 561,3 млрд грн, або 133,5 % від запланованих на цей період. Від розміщення ОВДП залучено 349,7 млрд грн, зокрема в іноземній валюті 28,1 млрд грн (653,5 млн дол. США та 288,3 млн євро). При цьому за рахунок випуску військових ОВДП залучено 327,6 млрд грн, з яких 225 млрд грн «надрукував» НБУ через викуп облігацій. Із зовнішніх джерел залучено 211,6 млрд грн, зокрема – 41,3 млрд грн від Міжнародного валютного фонду у рамках екстреної підтримки, 37,1 млрд грн макрофінансової допомоги від ЄС, 22,8 млрд грн позики уряду Канади та інші» [1].

Водночас слід акцентувати, що у першому півріччі 2022 року платежі з погашення державного боргу України «становили 214,8 млрд грн (99,5% плану), платежі з обслуговування – 86,6 млрд грн (99,4% плану)» [1].

Тож після початку військового вторгнення РФ до України уряд звернувся до іноземних кредиторів з проханням відтермінувати сплату державою своїх боргів, зважаючи на складну економічну та військово-політичну ситуацію в країні. Відтак у серпні 2022 року «тритижневі переговори з держателями облігацій зовнішніх державних позик та державних деривативів завершилися успішним внесенням змін до умов випуску всіх облігацій зовнішніх державних позик та державних деривативів України, а також єврооблігацій, гарантованих державою» [1]. Таким чином, група офіційних кредиторів України підтвердила свій намір призупинити виплати Україною основної суми і відсотків за двосторонніми боргами з 1 серпня 2022 року до 31 грудня 2023 року з можливістю подальшого призупинення таких виплат до кінця 2024 року. Фактично, аби не допустити дефолту України, іноземні кредитори «відтермінували виплати по зовнішньому боргу на 20 млрд дол.» [4].

При цьому зарубіжні кредитори відзначили стабільно своєчасне обслуговування Україною свого державного зовнішнього боргу й акцентували на зменшенні, внаслідок такого кроку, тиску на державний бюджет України під час повномасштабної військової агресії. На думку експертів, ще дасть змогу уряду заощадити «близько 5,9 млрд дол.» [5], які можна буде спрямувати на інші, більш важливі у період війни, цілі.

Відтак 14 вересня 2022 року Міністром фінансів України С. Марченком був підписаний Меморандум про взаєморозуміння із групою офіційних кредиторів нашої країни (це країни групи G7 та Паризького клубу кредиторів), який стосувався призупинення виплат за державним і гарантованим державою Україною боргом і спрямований на пом'якшення економічних наслідків військової агресії РФ проти України. Фахівці переконані, що «призупинення виплат за боргом Україною, підтримане цими країнами, дозволить українському уряду заощадити валютну ліквідність і таким чином забезпечити соціальні видатки, витрати на охорону здоров'я чи підтримку економіки. Загальна сума боргу, що покривається цим меморандумом становить приблизно

3,1 млрд дол.» [6]. Тож «після підписання меморандуму будуть проведені двосторонні переговори з країнами-партнерами для пошуку рішення, які дозволять Україні мати доступ до валютної ліквідності, щоб покрити щомісячний дефіцит держбюджету під час війни у короткостроковій перспективі, впоратись з фінансовими зобов'язаннями в середньостроковій перспективі та якнайшвидше відновити економіку» [6].

На нашу думку, такі заходи є надзвичайно важливими для України, адже упродовж періоду дії відстрочення платежів за державним боргом «відсотковий дохід за облігаціями продовжує нараховуватися за ставками, що передбачені в умовах випуску відповідних облігацій. Крім того, на суму нарахованого основного відсоткового доходу нараховується додатковий відсотковий дохід за ставками, що передбачені в умовах випуску відповідних облігацій (додатковий відсотковий дохід)» [5].

Насамкінець зазначимо, що для покращення ситуації у сфері державних фінансів слід максимально нарощувати обсяги фінансової допомоги для подолання наслідків збройної агресії РФ проти України, позаяк без такої допомоги залишиться лише друкувати гривню, що зрештою призведе до стрімкого зростання інфляційних процесів у державі.

Список використаних джерел:

1. Гордійчук Д. У червні доходи бюджету дещо впали, дефіцит зріс до майже 5 млрд дол. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/07/4/688844/>
2. Самойлюк М. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 жовтня. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/10/6/692303/>
3. Самойлюк М. Фінансова допомога від міжнародних партнерів: скільки Україна отримала на 1 серпня. URL: <https://www.0342.ua/news/3440940/finansova-dopomoga-vid-miznarodnih-partneriv-skilki-ukraina-otrimala-na-1-serpna>
4. Україна відтермінувала виплати із зовнішнього боргу на 20 мільярдів доларів. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/ukrajina-vidterminovala-viplati-po-zovnishnomu-borgu-na-20-milyardiv-novini-ukrajina-11936796.html>
5. Україна відтермінує виплату майже \$6 млрд за держборгом. URL: <https://finclub.net/ua/news/zavdiaky-vidterminuvanniu-platezhiv-za-borhom-ukraina-zaoshchadyt-maizhe-usd6-mlrd.html>
6. Україна підписала меморандум про призупинення виплат за зовнішнім боргом. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3571811-ukraina-pidpisala-memorandum-pro-prizupinenna-viplat-za-zovnisnim-borgom.html>